

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta

**Maritální strategie afghánských imigrantů
ve Velké Británii**

Markéta Hofrová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta HOFROVÁ**
Osobní číslo: **H07255**
Studijní program: **B6703 Sociologie**
Studijní obor: **Sociální antropologie**
Název tématu: **Maritální strategie afghánských imigrantů ve Velké Británii**
Zadávající katedra: **Katedra sociálních věd**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce si klade za cíl přilížit problematiku výběru partnera v komunitě afghánských imigrantů žijících ve Velké Británii. Práce se bude opírat o informace získané z opakovaného terénního výzkumu a také z odborné literatury a již vzniklých studií. Jako výzkumné metody použijí rozhovory a zúčastněné pozorování.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Dr. Bari, M. A., Marriage and family building in Islam, London: Ta-Ha Publishers Ltd, 2007 Haddad, Y. Y., Muslims in the West, Oxford University Press, 2002 Kropáček, L., Islám a západ, Praha: Vyšehrad, 2002 Kříkavová, A., Mendel, M., Muller, Z., Dudák, V., Islám, ideál a skutečnost, Praha: Baset, 2002

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Tomáš Boukal, Ph.D.
Katedra sociálních věd

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2009**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2010**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.
děkan

L.S.

Mgr. Petr Pabian, Th.D.
vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2009

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 27. 03. 2010

Markéta Hofrová

Děkuji Mgr. Tereze Hyánkové, Ph.D., prof. PhDr. Leoši Šatavovi, CSc. a PhDr.
Tomáši Boukalovi, Ph.D. za vedení této bakalářské práce.

Anotace

Tato práce se zabývá problémem výběru partnera afghánských imigrantů ve Velké Británii. Pro přiblížení problému se budu snažit nastínit důvody emigrace z Afghánistánu a pozdější dopad kulturních tradic na jednotlivce a vliv asimilace a integrace do evropského prostředí. Také se budu zabývat genderovými rolemi a rozdílnými požadavky, které jsou kladeny zvláště na Evropanky a zvláště na Afghánky. Blíže také rozeberu práva a povinnosti mužů a žen v manželském svazku a problematiku rozvodů. Budu se snažit naznačit myšlenkový posun vnímání partnerství a sňatku před a po jeho uskutečnění.

Klíčová slova:

Asimilace - integrace - imigrant - gender - sňatek

Annotation

This paper deals with the issues surrounding Afghan immigrants selecting a partner in Great Britain. I will outline what motivates emigration from Afghanistan, and what impact cultural traditions have on the individuals. As the individuals integrate into their new European environment I will cover what influences assimilation. I will portray the different gender roles between Afghan men and women to their European neighbours and how their expectations of marriage differ between the two. I will also deal with the issue of divorce and finally, the perception of relationships before and after marriage.

Key words:

assimilation - integration - immigrant - gender - marriage

OBSAH

1. ÚVOD.....	9
2. METODOLOGIE.....	11
2.1 METODY VÝZKUMU.....	11
2.2 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ.....	12
2.3 KRITICKÁ REFLEXE ZDROJŮ.....	12
3. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA AFGHÁNISTÁNU.....	14
3.1 ETNICKÉ SKUPINY NA ÚZEMÍ AFGHÁNISTÁNU.....	14
3.2 NÁBOŽENSTVÍ V AFGHÁNISTÁNU.....	15
4. EMIGRACE Z AFGHÁNISTÁNU.....	16
4.1 PRVNÍ EMIGRAČNÍ VLNA.....	16
4.2 DRUHÁ EMIGRAČNÍ VLNA.....	16
4.3 AFGHÁNSKÁ POPULACE VE VELKÉ BRITÁNII.....	17
5. KULTURNÍ ZVYKY A ISLÁMSKÁ PRAVIDLA.....	19
5.1 GENDEROVÉ ROLE.....	19
5.2 PRAVIDLA PRO UZAVŘENÍ SŇATKU.....	21
5.2.1 Výběr partnera.....	21
5.2.2 Zásnuby.....	22
5.2.3 Sňatek.....	23
5.2.2.1 Problematika nucených sňatků.....	23
5.2.2.2 Povinnosti muže.....	24
5.2.2.3 Sňatková práva, polygamie.....	24
5.2.2.4 Normy sexuálního chování.....	25
5.2.4 Rozvod.....	26
6. STŘET DVOU PŘEDSTAV A PROBLÉM ASIMILACE A INTEGRACE DO EVROPSKÉHO PROSTŘEDÍ.....	27
7. BIOGRAFIE RESPONDENTŮ.....	30
7.1 ANALÝZA BIOGRAFÍ.....	40
8. ZÁVĚR.....	44

1. ÚVOD

Od konce sedmdesátých let 20. století se Afghánistán potýká s řadou konfliktů, které přináší ekonomickou nouzi, války a mnohá nebezpečí pro jednotlivce i celé rodiny. Tyto konflikty způsobily odliv migrantů do sousedních zemí i do zemí západní Evropy a Ameriky.

Následující práce se zabývá maritální strategií, tedy strategií výběru partnera, respektive partnerky, Afghánců v jedné z jejich cílových zemí. Velká Británie jim tak poskytla „střechu nad hlavou“, pod kterou však nepřijali všechny zvyky a pravidla, která jsou v zemi typická. *„Jakoby přešlapují mezi těmito dvěma světy, aniž by se cítili doma v kterémkoliv z nich.“¹* Mluvíme tady o kulturních odlišnostech, na které se imigranti nebyli schopni adaptovat, nebo které jsou v rozporu s náboženským nebo rodinným právem. Konfrontace se světem odlišných ideových významů tak mnohým přináší vnitřní rozpory, díky přijímání nových kulturních rysů a neúplnému opouštění starých.

„Většina Evropanů se domnívá, že existuje silný rozpor mezi oddaností islámské víře a životem v moderní Evropě.“² Podle mého názoru je to zvláště genderový problém, který je dnes aktuálním tématem, pokud se jedná o vyznavače islámu. V této práci se proto budu snažit blíže rozvést genderové role muslimů, konkrétně Afghánců. Pro mnohé Evropany totiž představují muslimské ženy osoby bez jakýchkoli práv, s přehnaným množstvím povinností, které musí plnit na rozkazy svých mužů. Málokdo se však zamyslí nad tím, že muž má také spoustu povinností, včetně živení celé rodiny, a příkazů, které musí respektovat v souladu s právem dodržovaným v mateřské zemi. Strategie výběru partnerky je tak jedním

---

¹ ČERNÝ, K (2008, s. 4)

² ČERNÝ, K (2008, s. 3)

z problémů, ke kterému se váže mnoho zákonů, daných jak islámským, tak zvykovým právem.

2. METODOLOGIE

2.1 METODY VÝZKUMU

Cílem této práce je především zodpovědět následující výzkumné otázky:

Jakým způsobem si afghánští imigranti vybírají partnerky (příteklyně, manželky)? Jaký má evropská kultura vliv na imigranty a jejich strategii výběru partnerky? Jakým způsobem do těchto výběrů zasahuje rodina? Vytváří tyto výběry konflikty mezi rodinou a dotýčným? Jak se tyto konflikty řeší?

Data pro zodpovězení výzkumných otázek jsem získávala především z kvalitativního výzkumu, při kterém jsem použila metodu zúčastněného pozorování a narativní rozhovory, které mi umožnily široký náhled na problematiku, ale také na biografii jedinců. Výhodou zúčastněného pozorování i narativních rozhovorů je možnost ověřit a zkoumat dané jevy a objekty a jejich odlišnosti v souvislosti s vlivy asimilace, integrace a adaptace na jiné prostředí. Participace v terénu je nutná pro získání respektu a důvěry „nativních“, pro obeznámení s reáliemi dané lokality, a s vlivy, jež na něj působí (v současnosti i v minulosti) - tedy s okolnostmi, které formují předkládaná narativa. Zúčastněné pozorování má oproti rozhovorům výhodu v tom, že pozorovatel je schopen zachytit rutinní situace, o kterých respondenti zřídka vyprávějí v rozhovorech, protože si je neuvědomují.

Opakovaný výzkum jsem prováděla ve Velké Británii, konkrétně v městě Manchesteru v období tří let. Výběr respondentů jsem nezaměřila pouze na jednu etnickou skupinu afghánských imigrantů, nýbrž jsem se snažila o nalezení osob různých etnik, zastoupených v Afghánistánu.

2.2 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ

Výzkumný vzorek respondentů, kteří mi poskytli potřebné informace k vypracování této práce, je tvořen desíti muži afghánské národnosti, žijících nebo majících kontakty ve Velké Británii v městě Manchesteru. Jedná se o tři ženaté muže, dva svobodné a jednoho rozvedeného, jejichž věková hranice je od 26 do 39 let. Při výběru jsem se také zaměřila na rozdíly mezi respondenty, týkající se důvodu emigrace z Afghánistánu a délkou pobytu na územích mimo jejich domovskou zemi.

2.3 KRITICKÁ REFLEXE ZDROJŮ

Literárních zdrojů, obsahujících informace o Afghánistánu, týkajících se migrací a příbuzenství není mnoho. V kombinaci s elektronickými zdroji z nich přesto lze vycházet, ačkoli většina těchto knih i dokumentů je psána v anglickém jazyce bez českého překladu.

Významným zdrojem dat, zabývajících se afghánskou imigrací ve Velké Británii, mi byla příručka *The Afghan Muslim Community in England: Understanding Muslim Ethnic Communities*, vydaná v roce 2009. Ta poskytuje základní informace o historii migrací Afghánců a jejich přistěhovalectví do Velké Británie, přestože podle názvu by se dalo inferovat, že se jedná pouze o Anglii.

Literatury, zabývající se problematikou genderu a příbuzenství a právních norem u muslimů, je poměrně dostatečné množství. Nikoli však se zaměřením na Afghánistán, neboť více než islámské je zde uplatňováno právo zvykové a kmenové. I přesto jsem našla několik literárních zdrojů, které se této problematice týkají. Jedná se např. o dílo Afghánce Hafizullah Emadiho - *Repression, resistance, and women in Afghanistan*, které mi poskytlo množství informací, vztahujících se k genderové problematice, ačkoli je pojaté mírně

eurocentricky. Dalším významným zdrojem mi byla kniha Mohammada Hashima Kamaliho - *Law in Afghanistan: a study of the constitutions, matrimonial law and the judiciary*, která se zabývá jak právem islámským, tak právem rodinným a zvykovým. Musím zde také uvést dílo významného antropologa Robina Foxe - *Kinship and marriage*, které skýtá základní informace o příbuzenských systémech.

3. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA AFGHÁNISTÁNU

Afghánistán s jeho etnicky a lingvisticky bohatou populací okolo 30 milionu obyvatel³ je vnitrozemská země rozkládající se na území střední Asie.⁴ Administrativně je rozdělen do 34 provincií a je obklopen zeměmi Írán, Turkmenistán, Uzbekistán, Tádžikistán, Čína a Pákistán.

3.1 ETNICKÉ SKUPINY NA ÚZEMÍ AFGHÁNISTÁNU

Majoritní etnickou skupinou v Afghánistánu jsou Paštuni, tvořící 42 procent populace. Následuje etnikum Tádžiků, tvořící 27 procent populace. Další významné menšiny jsou Hazárové - 9%, Uzbekové - 9%, Aimakové - 4%, Turkmeni - 3% a Balučové - 2%.⁵

Paštuni jsou jako jediné etnikum v Afghánistánu dále segregovaní do kmenů, rozptýlených po celé zemi, z nichž nejvýznamnějšími jsou Durrani a Ghilzai. Mohou být snadno rozeznáni od ostatních etnických skupin na území Afghánistánu díky svému jazyku paštó (též paštština nebo paštunština) – jeden ze dvou oficiálních jazyků, jimiž se v zemi mluví. Dalším charakteristikem Paštunů je tradiční způsob života, nazývaný *Pashtunwali* (*Pukhtoonwali*)⁶, který obsahuje kódy cti, zahrnující veškeré aktivity všech Paštunů od narození do smrti.

Etnikum Tádžiků, které zahrnuje kolem 4,5 miliónů obyvatel, žijících především na severu a severovýchodě země mluví druhým

---

³ V červenci 2009 při sčítání obyvatel byla populace Afgánistánu 28,395,716 obyvatel. CIA - The World Factbook -- Afghanistan. <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html> (accessed March 15, 2010)

⁴ Někdy je také uváděno jižní Asie nebo Střední Východ.

⁵ Embassy of the Islamic Republic of Afghanistan, Warsaw - Ethnic Groups. <http://www.afghanembassy.com.pl/cms/en/afghanistan/ethnic-groups> (accessed March 12, 2010).

oficiálním jazykem, čímž je afghánská forma perštiny, nazývaná darí, kterou mluví více než polovina obyvatel země.

Hazárové, obývající centrální Afghánistán, zvaný Hazaradžád, mluvící jazykem darí se nyní snaží zbavit svého nízkého statutu, neboť byli v dřívějších dobách v hojné míře zaměstnáni jako sluhové bohatších rodin a za vlády Talibánu diskriminováni kvůli svému náboženskému vyznání.⁷

Uzbekové, žijící v severní části Afghánistánu společně s Tádžiky, mluví turkickými dialekty např. uzbeki.

Ačkoli je v zemi mluveno více než čtyřiceti různými jazyky, ostatní menší etnika jsou většinou schopni mluvit i jazykem darí.

3.2 NÁBOŽENSTVÍ V AFGHÁNISTÁNU

Dominantním náboženstvím v Afghánistánu je islám, přičemž 75% populace vyznává jeho sunnitskou větev a pravidla Hánáfské právní školy. Je zde však třeba uvést také početnou menšinu vyznávající ší'itský islám, kterou představuje především etnikum Hazárů. Počet „nemuslimů“ v zemi je zanedbatelný (1%) - jedná se o komunitu Sikhů, Hinduistů a Židů.⁸

---

⁶ Pashtunwali je soubor kmenových kódů chování, které jsou Paštuny praktikovány jako komponent zvykového práva.

⁷ Hazárové vyznávají ší'itskou větev islámu s Jafarskou s právní školou.

⁸ Tyto menšiny byly v době vlády Talibánu značně znevýhodňovány, kvůli svému náboženskému vyznání stejně jako etnikum Hazárů, vyznávající odlišnou větev islámu.

4. EMIGRACE Z AFGHÁNISTÁNU

Mnohaletá sovětská okupace, nábožensky a politicky motivované vnitřní rozbroje a nestabilita Afghánistán ekonomicky vyčerpala. Kriminalita narůstající v důsledku chudoby způsobené válkami vyvolala dvě emigrační vlny do sousedních zemí, především Íránu a Pákistánu, ale také do Evropy, Spojených států a Kanady.

4.1 PRVNÍ EMIGRAČNÍ VLNA

První vlnu emigrace z Afghánistánu započalo svrnutí tehdejší vlády Muhammada Daouda⁹ marxisty Lidově-demokratické strany Afghánistánu v dubnu 1978.¹⁰ Sovětská invaze do Afghánistánu v prosinci roku 1979 způsobila odchod přibližně pětiny obyvatel země. Téměř tři a půl milionu emigrantů zamířilo do Pákistánu, dva miliony lidí utekly do Íránu a tisíce dalších do Indie, Evropy a Spojených Států¹¹

4.2 DRUHÁ EMIGRAČNÍ VLNA

Konflikt v letech 1992 až 2001, který začal nástupem Mudžahedínů, kteří svrhli komunistický režim, pokračoval obsazením Kábulu Talibánem v roce 1996 a americkými nálety roku 1998, způsobil druhou emigrační vlnu. Tentokrát však sousední země afghánské imigranty tolik nevířaly. Íránská vláda zamítla některá práva Afghánců a místo neomezeného rezidenčního statutu vydávala

---

⁹ Sardar Mohammad Daoud Khan svrhl monarchii svého bratrance - krále Muhammada Zahira a prohlásil se za prezidenta republiky Afghánistán v červenci 1973. Byl striktní Paštun, stavící se proti reformaci a modernizaci Afghánistánu.

¹⁰ MARGESSON, R. (2007)

¹¹ DONINI, A. - RUBIN, B. (1996)

uprchlíkům pouze dočasné registrační karty. Pákistán odmítl registrovat Afghánce úplně. Tato vlna tedy směřovala převážně do Evropy a na Americký kontinent. V období od roku 1994 do roku 2004 požádalo v Evropě o azyl 238 tisíc Afghánců.¹²

4.3 AFGHÁNSKÁ POPULACE VE VELKÉ BRITÁNII

Z historického hlediska přicházeli do Velké Británie nejdříve muži a teprve po získání zkušeností a určité integrace do společnosti této země, začali přivážet i své rodiny. Mnoho imigrantů však do Británie přicházelo a dodnes přichází z jiných evropských zemí, kde dříve studovali, neboť za komunistického režimu, vládnoucího v Afghánistánu bylo mnoho studentů vysíláno na studium do evropských zemí, ve kterých v té době vládl také komunistický režim. Ženy byly na tato studia vysílány v minimálním množství, neboť většina rodin v Afghánistánu drží nad dívkami přísný dohled.

Ti co utekli z Afghánistánu z důvodu rozbrojů a nestability státu s jednou z emigračních vln, přicházeli do Velké Británie nelegálně. Tito uprchlíci byli taktéž z větší části mužského pohlaví, neboť pro ženy byl transfer příliš nebezpečný. Mnoho z nich si také z ekonomických důvodů nemohla tuto cestu dovolit, neboť museli platit pašerákům, kteří je převáděli přes hranice zemí mezi Afghánistánem a cílovou evropskou zemí. Velká Británie také tyto imigranty příliš nevíkala a pro mnohé z nich byl pobyt v zemi pouze dočasný, neboť při neúspěšné žádosti o azyl se vláda rozhodla utečence deportovat ze země zpět do Afghánistánu. Ti, kteří byli v žádání o azyl úspěšní, mohli a můžou být neúspěšní v žádání o azyl pro své blízké. Dramatický pokles úspěšných žádostí Afghánců o azyl ve Velké Británii s sebou přinesl únos letadla afghánské společnosti

---

¹² *The Afghan Muslim Community in England: Understanding Muslim Ethnic Communities* (2009)

Ariana Afghan Airlines v únoru 2000 a následné útoky z 11. září 2001.

Populace Afghánců ve Velké Británii je mnohoetnická a přímoúměrná etnickému složení Afghánistánu. Většina Afghánců žijících ve Velké Británii jsou tak Paštuni, nalezneme zde však také významné menšiny Tádžiků, Uzbeků a Házárů.¹³ Majorita těchto imigrantů tvoří síť diaspor v metropolitních centrech.¹⁴

---

¹³ *The Afghan Muslim Community in England: Understanding Muslim Ethnic Communities* (2009)

¹⁴ KENT, G (2005)

5. KULTURNÍ ZVYKY A ISLÁMSKÁ PRAVIDLA

5.1 GENDEROVÉ ROLE

Podle tradice, která je dodržována mimo jiné i v Afghánistánu, je muslimská rodina patriarchální a patrilineární. Mužská nadřazenost, o které mluví Korán, platí téměř ve všech domácnostech bez ohledu na příslušnost k etnické skupině.

„Afghánistán je mozaika různých etnických a lingvistických komunit, ale i přes kulturní a lingvistické rozdíly je jejich postoj k ženám víceméně podobný. (...) Přestože některé kmeny zacházejí se ženami s respektem a přikazují menší omezení, neodporuje to skutečnosti, že kultura a tradice patriarchátu diktují morální kódy ženského chování.“¹⁵ Na dívky je pohlíženo jinak než na chlapce již od jejich narození. Jestliže se narodí chlapec, rodina oslavuje, protože syn je v patrilineárních společnostech nositelem rodinného jména a je také dědicem majetku. Z tohoto důvodu každý muž preferuje syna od dcery. „V patrilineárním systému chce muž syna. Musí se tedy zmocnit ženy, nejlépe žen - čím více, tím lépe – a čekat dokud mu nějakého neporodí.“¹⁶ Pokud se narodí dcera, rodina se obejde bez veškerých oslav, neboť žena po svatbě odchází k rodině svého manžela. Ten je za ženu zodpovědný a je na jeho vůli, zda jí povolí styky s její rodinou. „Ženy v muslimských kulturách mohou být odděleny od své rodové linie, jejího zdroje ochrany a sociálního zabezpečení, jestliže se po svatbě odstěhují do manželova bydliště.“¹⁷ Až do své svatby žije žena se svou rodinou, ve které je pod dozorem některého z jejích mužských členů, ať už otce, praoce, bratra či strýce. Ve venkovském prostředí Afghánistánu je kontrola nad životy žen a jejich genderových rolí determinována patriarchálním uspořádáním společnosti. Tyto příbuzenské vztahy jsou odvozeny z Koránu a rodových tradic, kde

---

¹⁵ EMADI. H. (2002, s. 29)

¹⁶ FOX. R. (1967, s. 115)

¹⁷ JOSEPH, S. - NAJMABADI, A. (2003, s. 148)

*muži představují autoritativní postavení nad ženami.*¹⁸ Ženy jsou vychovávány k tomu, aby si byly vědomy závislosti na mužských příbuzných a svém manželovi. „*Muži jsou v rodině považováni za ochránce žen, ale také si od nich vynucují morální chování, což nečlenové rodiny vidí ve výsledné skromnosti a nepřiměřeném omezení žen, zvláště mladých nevdaných dívek na veřejnosti.*“¹⁹ Bez mužského člena rodiny by žena neměla vycházet na ulici a neměla by sama chodit ani tam, kde je očekávána mužská společnost. Toto pravidlo platí především pro nevdané ženy, které by mohly přijít do styku s cizincem a ovlivnit tak rozhodnutí rodiny o svém sňatku. Se souhlasem muže, který je za ženu zodpovědný, může žena navštěvovat své příbuzné, veřejné lázně a účastnit se i slavnostních příležitostí, kde je očekávána pouze ženská společnost. V těchto případech nemusí být žena mužem doprovázena.

Podle šari'atského práva²⁰ je žena na veřejnosti povinna chodit zahalená tak, aby nebyly vidět ženské tvary a vlasy. U některých žen se stále dodržuje oblékání typické afghánské burky, která halí celé tělo a hlavu. V obličejové části je burka ve výši očí opatřena mřížkou. Dnešním nejčastějším oděvem je však volný šat a šátek zakrývající vlasy a nošení burky tak dodržují pouze ženy, obývající místa, do kterých ještě nedolehla síla modernizace.

V přítomnosti muže či mužů, kteří jsou v domácnosti hosty, je od žen očekávána separace, pokud není mužským členem rodiny vyžádána jejich přítomnost, většinou spojená s plněním úkolů, které se váží s pohostinností. V jižní části Afghánistánu, která je obývaná paštunskými kmeny a ve striktních paštunských rodinách, zejména ve vesnicích, jsou pravidla ženského chování stavěna na přísnějších základech - ženy jsou mnohem více omezovány. Je od nich

---

¹⁸ AHMED-GHOSH, (2003, s.1)

¹⁹ JOSEPH, S. - NAJMABADI, A. (2003, s. 148)

²⁰ Šaria je souhrn právních norem, náboženských předpisů a etických principů. Pramenem pro Šariu je především Korán.

vyžadována separace i před rodinnými příbuznými, pokud je žena přítomna, nemělo by jí být vidět ani do tváře. Přes všechny zákazy a příkazy, které musí dodržovat a plnit, je žena nositelkou rodinné cti - *námús* a muž je na ženu řídící se pravidly náležitě hrdý.²¹

5.2 PRAVIDLA PRO UZAVŘENÍ SŇATKU

*„Důležitým krokem v životě mužů i žen je sňatek a založení rodiny.“*²² Přestože je v afghánských rodech preferována endogamie a většina sňatků je proto uzavírána mezi členy téže rodiny, není exogamie považována za nepřipustnou a není tedy striktně zamítána. Sňatky - *nikāh* jsou v souladu s tradičně uznávaným zvykovým právem založeny na pravidlech, která se budu snažit blíže vysvětlit.

5.2.1 VÝBĚR PARTNERA

Výběr partnera závisí především na rozhodnutí rodičů, zejména rodičů ženicha, kteří udělají první krok při setkání s rodiči nevěsty. Když podle rodičů nastane čas oženit svého syna, začnou vyhledávat vhodnou kandidátku mezi dívkami z nejbližší rodiny, pokud však není žádná vhodná, hledají v širším rodinném okruhu či mezi sousedy. Pokud je však i tento výsledek negativní, rodina hledá v nespřízněných rodinách. V některých urbanizovanějších rodinách však dá syn podnět k výběru dívky, kterou by chtěl mít za manželku. Ženské příslušnice rodiny ženicha nejprve začnou vyjednávat s příslušnicemi rodiny nevěsty, a pokud obě strany souhlasí, dohodnou schůzku mužských členů rodiny chlapce s ostatními členy rodiny dívky. Jestliže rodina dívky neukazuje zájem o rodinu chlapce, nebo nesouhlasí s výší ceny za nevěstu, proces domlouvání sňatku je

---

²¹ Pro muže a jeho rodinu, *námús* značí sexuální poctivost žen v rodině a jejich obzvláštní cudnost.

²² KROPÁČEK, L. (2002, s. 121)

okamžitě zrušen. Pokud obě rodiny souhlasí se sňatkem, zeptají se nevěsty i ženicha k souhlasu. Tento krok je však v mnohých rodinách vynecháván a poté dochází k uzavírání sňatku i přes nevoli jednoho nebo obou partnerů. K tomuto problému se ovšem vrátím později.²³

Jak už jsem uváděla, v afghánských rodech je preferována endogamie - sňatky mezi blízkými příbuznými se zdají být výhodné nejen budoucím manželům, ale také jejich rodičům. Z důvodu poměrně striktní separace žen a mužů není jednoduché najít vhodnou nevěstu mezi dívkami z neznámých rodin. V případě takového sňatku mohou rozdílné zvyky jednotlivých rodin vést ke konfliktům, ženě tak může být znemožněno stýkat se s členy vlastní rodiny.

5.2.2 ZÁSNUBY

Podmínkou pro uzavření sňatku jsou zásnuby – *kozda (paštó)*, *namzadi (darí)*, které jsou doprovázeny ceremoniemi.

Ve většině rodin se zásnubního rituálu účastní oba partneři, oblečení v tradičním zeleném šatu. Poměrně často se zásnuby uskutečňují v raném věku obou partnerů, mezi zásnubami a sňatkem tak většinou uplyne několik let.²⁴ Méně často se zásnuby uskutečňují ještě před narozením dítěte, během matčina těhotenství. Uzavírání takových sňatků je motivováno především ekonomicky nebo politicky.

Mezi zásnubami a svatbou by měla být půlroční lhůta, ve které mají snoubenci a jejich rodiny možnost bližšího poznání - *mulāqāt*, případně mohou během této doby zásnuby zrušit. I po zásnubách se však dvojice může navštěvovat pouze za přítomnosti nejméně jednoho

---

²³ SABOORY, M. H (2005)

²⁴ Oficiálně stanovený věk pro uzavření sňatku je u dívek 16 let, u chlapců 18 let.

z rodičů, neboť jakékoli předmanželské intimní styky jsou přísně zakázané.

5.2.3 SŇATEK

Samotný sňatek je rovněž doprovázen ceremoniemi, které se konají v domě ženicha nebo v soukromých halách k tomuto rituálu určených. Důležitou osobou, účastnící se této ceremonie je *mullah*²⁵ nebo jiný učenec, seznámený s vedením svatebního obřadu, který může snoubence provdat. Dalšími důležitými přítomnými jsou zástupci a světci nevěsty a ženicha. Ti podepisují svatební certifikát, který jim je předložen mullou. Poté mullah recituje verše z Koránu a zakončuje svatební akt.

Za éry komunismu musely být všechny sňatky zapsány v oficiálním svatebním listě. Po pádu tohoto režimu však nebyla většina sňatků registrována díky rozpadu administrativní struktury Afghánistánu. Dnes nejsou tato pravidla sledována a registrace záleží na jednotlivcích.²⁶

5.2.3.1 Problematika nucených sňatků

*Závažným problémem je, že zásnuby jsou obvykle pokládány za vazebné pouto, po kterém musí následovat svatba.*²⁷ Tím se otevírá sporná otázka uzavírání nucených sňatků. Ačkoli Korán pokládá takový svazek za neplatný, v některých muslimských komunitách nejen v Afghánistánu je vstup do manželství pod nátlakem rodiny poměrně běžně praktikován. Tato problematika se týká především žen, jež odmítly sňatek s mužem, který byl pro ně zvolen jejich nejbližšími příbuznými. V těchto případech rodiče rozhodnutí své dcery ignorují stejně jako islámské právo a ženy jsou tak v podstatě

---

²⁵ Islámský duchovní

²⁶ SABOORY, M. H (2005)

„prodány“, většinou z ekonomických nebo emigračních důvodů. Často rodiče zvolí dcerou neakceptovaného muže, neúnosný svazek uzavřený z donucení tak pro mnoho žen končí sebevraždou.

5.2.3.2 Povinnosti muže

Jak už jsem uváděla, po svatbě odchází žena k rodině svého manžela. Ještě před tím však musí muž rodině své budoucí ženy za nevěstu zaplatit cenu – *walwar*, dohodnutou během zasnub a také obdarovat svou družku – *mahr*. Pokud muž není schopen rodině za nevěstu zaplatit a sehnat peníze i na přípravu svatební ceremonie, musí žena čekat až do doby, kdy bude ženich finančně schopnější. Mladí muži se v některých případech kvůli možnosti uzavření manželství zadluží na celý život, nebo jsou z ekonomických důvodů nuceni k celoživotnímu celibátu. Muž musí také rodině opatřit dům a zajistit splnění veškerých životních potřeb. Ne ve všech rodinách ale platí, že živitelem rodiny je pouze muž, avšak procento pracujících žen je téměř zanedbatelné.

5.2.3.3 Sňatková práva, polygamie

Ačkoli šari'atské rodinné právo mužům dovoluje sňatek s ne-muslimkou – *Ahl al-Kitab*,²⁸ ve většině společností je tento typ sňatku nepřipustný. Ženám je sňatek s mužem nevyznávajícím islám zakázán. Islámské právo také povoluje polygynii, muž tak může mít až čtyři manželky, nicméně ke všem musí přistupovat s rovností. „*Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům (...) berte si za manželky ženy takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři a čtyři; avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládnou pravice vaše a tak se nejlépe vyhnete odchýlení.*“²⁹

---

²⁷ KAMALI, M. H (1985, s. 92)

²⁸ *Ahl al-Kitab* – Lidé z knih. Jsou tím myšleni křesťané a židé.

²⁹ *Korán* [4: 3]

Stejně tak právo zvykové, které je více než Šaria, uplatňováno v Afghánistánu, polygynii povoluje. Muž však musí být majetný natolik, aby některá z manželek, oproti jiné nestrádala. Podle Josepha a Najmabadiho navíc utvrzuje spolky mezi dotyčným a jinými rody. *„Praktikování polygamie (polygynie) je znak bohatství a moci a značí utvrzení aliancí s jinými mocnými rodinami nebo kmeny.“*³⁰ Polygynie ovšem v dnešní době ustupuje a stále více manželství zůstává monogamních.

5.2.3.4 Normy sexuálního chování

*„V patrilineárních společnostech je premaritální a extramaritální sexuální přístup k ženám silně omezován přísně definovanými a prosazovanými normami sexuálního chování. Většinou je kladen důraz na panenství a manželskou věrnost ze strany ženy.“*³¹ Po svatební noci tudíž musí ženich podat důkaz o manželčině „počestnosti“. Pokud je výsledek negativní, muž má právo na vrácení nevěsty zpět k její rodině. V tomto případě je však rodina nevěsty pošpiněna a není výjimkou zabítí původkyně zneuctění vlastním bratrem či otcem. Vraždy z cizoložství zvaného *ziná* však téměř neexistují, neboť v ženy je vkládána důvěra posilovaná přísnými normami a pravidly ženského chování a vírou v Boha, který o trestu rozhodne při posledním soudu. Podle islámského práva platí i pro muže stejná pravidla, týkající se předmanželského i mimomanželského sexuálního chování. Není však na ně pohlíženo s tak přílišnou striktností jako na pravidla žen, neboť nad muži prakticky chybí dohled. Ačkoli by se dala, v souvislosti s přísnými pravidly, popírat možnost sexuálního styku mimo manželství, v běžném životě není tato možnost vyloučena. Většinou jde o styk s ženami, které v důsledku války přišly o všechny mužské členy rodiny, tedy o dohlážitely nad jejich morálkou.

---

³⁰ JOSEPH, S. - NAJMABADI, A. (2003, s. 335)

³¹ BRANDES, S. H. (1985, s. 118)

5.2.4 ROZVOD

Šari'atské rodinné právo dává muži možnost poměrně snadného rozvodu, zatímco ženám je toto právo odepřeno. Pokud mají manželé určité problémy, které nejsou schopni sami vyřešit, muž má právo zrušit manželství. V tomto případě však hraje veřejné mínění a čest obou partnerů tak důležitou roli, že je rozvodovost minimální. Mnoho nespokojených manželství je tak udržováno i za cenu ztráty naděje i reálné šance na spokojený rodinný život. Potomky rozvedených rodičů dostává vždy na starosti muž a žena nemá žádná práva žádat o jakékoli styky se svými dětmi. V paštunských kmenech je rozvod, v souladu se zákony *Pashtunwali* zcela nepřípustný, jiné kmeny proto nepovažují Paštuny za muslimy. Další výjimkou striktních Paštunů je praktikování levirátu, kdy v případě smrti manžela se bratr zemřelého ožení s jeho pozůstalou manželkou. Tento zvyk však ustupuje, v dnešní době je praktikován pouze na vesnicích, do kterých ještě nedolehla modernizace.

6. STŘET DVOU PŘEDSTAV A PROBLÉM ASIMILACE A INTEGRACE DO EVROPSKÉHO PROSTŘEDÍ

Jak můžeme z předchozí kapitoly posoudit, afghánské zvyky, pravidla a genderové role se značně liší od těch, které jsou běžné v evropském kulturním prostoru. Tato kapitola se zaměřuje na analýzu problému asimilace a integrace afghánských imigrantů ve Velké Británii a střet dvou rozdílných kultur. Důraz je kladen především na odlišnosti ve strategii výběru životních partnerů, tedy k hlavnímu problému, který postihuje afghánské a obecně muslimské imigranty žijící v evropských zemích.

Je předvídatelné, že s dobou strávenou v odlišném, z hlediska většiny muslimů liberálnějším prostředí, jedinci začínají přijímat zvyky společnosti, se kterou jsou v každodenní interakci a mění se také jejich pohled na svou původní kulturu, v jejímž rámci byli vychováni. Míra asimilace a integrace závisí na mnoha faktorech, jež člověka ovlivňují. Mezi aspekty, které mají na jedince žijícího dlouhodobě v odlišném kulturním prostředí největší vliv, patří způsob a průběh adaptace na nové prostředí, které je také ovlivněno tím, zda jedinec žije v diaspoře své kultury, což posiluje vědomí etnické sounáležitosti či nikoli. Důležitou roli hraje pevnost příbuzenských svazků a v neposlední řadě také přístup jednotlivých rodin ke striktnímu dodržování pravidel Šarí'atského rodinného práva.

Mohlo by se zdát, že vážným problémem afghánských imigrantů je praktikování náboženských obřadů, neboť Velká Británie je převážně křesťanský stát. Možnost uplatňování islámských pravidel a zvyků však nezaujímá jedno z předních míst na žebříčku nejpalcivějších problémů integrace jedince do odlišného kulturního prostoru. Velká Británie, jako jedna z největších koloniálních mocností minulosti, přijímala muslimské imigranty již v polovině

minulého století. Hlavní muslimskou imigrační vlnu v padesátých letech tvořil příliv pracovních sil ze zemí Jižní Asie a to zejména z Pákistánu, Indie a dnešní Bangladéše³². Ačkoli tito muslimové přišli s myšlenkou poměrně snadného vydělání peněz a poté návratu do své rodné země, tedy s cílem dočasné ekonomicky motivované migrace, většina z nich zůstala v Británii natrvalo. Muslimská populace v zemi se tak brzy rozrostla a dnes zde již můžeme nalézt množství mešit a islámských center, ale i obchody, specializující se na prodej *halal*³³ potravin nebo tradičního oblečení. Dnes jsou muslimové největší náboženskou minoritou na území Velké Británie. Většina náboženských obřadů proto může být bez problémů praktikována, stejně jako může být udržována většina dalších zvyků a pravidel běžných v islámském světě.

Mladí Afghánci, žijící ve Velké Británii se potýkají s řadou odlišností vůči vlastní kultuře, které přinášejí změny do jejich způsobu života. Liberálnější pojetí každodenního života i vzdálenost rodičů, kteří většinou nemají ponětí o odlišném životním stylu svých synů, vede k přijímání nových kulturních rysů a také k bourání těch původních. *„Afghánci mají tendenci socializace se členy rozšířené rodiny, což může způsobit kulturní konflikt, jestliže žijí mimo rodinu (...) neboť geografická vzdálenost mezi členy rodiny ztěžuje časté navštěvování.“*³⁴ Ačkoli soužití v diaspoře stejné kultury napomáhá k udržování vlastních, původních kulturních zvyků, střetu kultur nezabrání každodenní interakce s evropskou kulturou.

„Muslimové čelí tomu, jak se jejich mládež učí zacházet se silami sekularizace a modernizace. Zatímco se rodiče a prarodiče snaží vštípit

---

³²Do roku 1971 byla Bangladéš součástí Pákistánu, nazývaná Východní Pákistán.

³³ Termín, označující „povolený“ či „nábožensky čistý“. Podle islámské tradice jsou tak označovány všechny, muslimským právem povolené činnosti. V nemuslimských zemích se tak nejčastěji označují potraviny, především maso, které mohou muslimové konzumovat.

³⁴ ANDREWS, M. M. - BOYLE, J. S (2008, s. 273)

*své mládeži kulturu domovské země, mnoho mladých muslimů si vybírá, které části islámu chtějí udržovat a které chtějí opustit.*³⁵ Jedním z problému tohoto opouštění kulturních vzorců jak daných islámským právem, tak právem zvykovým je způsob, jakým si afghánští imigranti vybírají své partnerky, ať už celoživotní či nestálé. Už samotné složení „Afghánci si vybírají partnerky“ přichází do rozporu se zvyky, dodržovanými v jejich rodné zemi. Maritální strategie se tak u mnoha imigrantů mění v závislosti na integraci a asimilaci, jejíž míra je u každého jednotlivce jiná. Jedinci se při strategii výběru partnerky obrací jak na zvyky a pravidla, ve kterých byli vychováni, tak i na zvyky a pravidla hostující země. Je zde patrný určitý myšlenkový posun způsobený vlivem odlišné kultury. *„V západním světě si lidé většinou vybírají vlastní vzorce sňatků, ale dohodnuté sňatky jsou stále zvykem ve východních a asijských kulturách. Jejich praktikování však může způsobit kulturní střet, pokud imigranti udržují tuto tradici i na západě.*³⁶

---

³⁵ SMITH, J. I., In: HADDAD, Y. Y (2002, s. 15-16)

³⁶ Editors of Idea, TRAPP, R (s. 32)

7. BIOGRAFIE RESPONDENTŮ

V následujících biografiích, můžeme zaznamenat rozdílné myšlenkové vnímání a chování imigrantů v souvislosti s výběrem partnerky. Je zde poukázáno zvláště na vlivy asimilace a integrace do evropského prostředí.³⁷

Informátor Salim se narodil ve městě Maidan Shahr v provincii Wardak roku 1973 do paštunské rodiny. Jeho otec byl důstojníkem afghánské armády. Po jednadvaceti letech života v Afghánistánu se kvůli probíhající občanské válce Salim s rodiči a sourozenci přesunuli do sousedního Pákistánu. Zde strávil tři roky, společně se dvěma mladšími bratry Arifem a Noorem pracoval v různých oborech, aby uživil rodinu. Poté odcestoval s přáteli do Moskvy, kde s otcovým mladším bratrem, který zde studoval, vydělával peníze na cestu do Německa a Velké Británie. V Rusku se respondent poprvé setkal s odlišnějšími kulturními zvyky, než s těmi, které znal ze své země. Po šesti měsících ilegální práce se taktéž ilegálně přesunul do Německa za svým, o dva roky starším, bratrem Naserem, který již získal polské občanství, neboť studoval v Polsku od svých šestnácti let. Ačkoli Salim v Německu denně pracoval v diaspoře své kultury, začínal se adaptovat na evropské kulturní zvyklosti. Během dvou let pobytu v evropských státech se Salimovi a Naserovi společně podařilo vydělat dostatečný finanční obnos na cestu svých bratrů Arifa a Noora do Německa. Po jejich příchodu všichni tři odcestovali do své cílové země, tedy Velké Británie. Naser se vrátil zpátky do Polska, kde pracoval jako lékař.

---

³⁷ Jména respondentů jsou z důvodu etiky výzkumu pozměněna.

Po pěti letech strávených na největších evropských ostrovech Salim získal britské občanství díky uzavření fiktivního manželského svazku³⁸ s ženou britské národnosti, s kterou se krátce po získání občanství rozvedl. Poté odjel na přání rodičů zpět do Afghánistánu, kde byl požádán o souhlas s výběrem manželky. Během doby strávené v kulturně odlišném prostředí si však Salim osvojil množství zvyků, které se neshodovaly se zvyky běžnými v jeho mateřské kultuře, odmítal proto požadavek rodičů přijmout. I přes každodenní naléhání příbuzných se k plánovanému sňatku začal stavět apaticky a s tímto postojem také odjel zpět do Velké Británie. K rezignaci ho ale nevedlo pouze naléhání rodičů, poslušnost vůči nim a touha uspokojit jejich přání. Ačkoli Salim přijal strategii výběru partnerek běžnou v evropském kulturním prostoru, nechtěl porušit tradiční postup při výběru nevěsty, která se v Afghánistánu a v jeho rodině po generace praktikuje.

Dalším důvodem, proč nakonec svolil ke sňatku, byla nedůvěra v evropské rodinné zákonodárství. Za hlavní příčinu své nedůvěry respondent označil možnost snadného rozvodu a rozhodování soudů ohledně péče o dítě, kterou je většinou pověřena matka, nikoli otec. Salim vyžadoval od svých partnerek pocházejících z Evropy, aby se řídily typicky afghánskými vzorci chování, především aby uznávaly dominantní postavení muže v partnerském vztahu. Tradiční způsob oblékání Salim po svých partnerkách nevyžadoval, ani jim nebránil v přátelských stycích s jinými muži. I přesto, že evropské ženy Salimovým požadavkům vyhověly, nenacházel v nich jistotu. Na druhé straně však zastával negativní názor na domluvené sňatky - *khāstgarī*, obvyklé v jeho mateřské zemi. Odmítal uzavřít sňatek se ženou, kterou neznal natolik, aby měl jistotu spokojeného manželství.

---

³⁸ Mnoho imigrantů uzavírá fiktivní manželské svazky, z důvodu získání britského občanství. Tento postup je však nelegální a stává se tak trestným činem, trestaným deportací.

Po odjezdu z Afghánistánu do Velké Británie začal Salim litovat svého apatického postoje k požadavku rodičů a obával se případného uzavření dohody o zasnoubení bez svého svolení. Pět měsíců po návratu do Velké Británie ho rodiče kontaktovali, aby mu sdělili, že je zasnoubený s dcerou matčina zesnulého bratra, tedy s jeho matrilaterální křížovou sestřenicí. Ačkoli byla z blízké rodiny, Salim tuto o sedmnáct let mladší dívku osobně neznal. V době, kdy se o zasnoubení dozvěděl, udržoval vztah s Beatou pocházející z Polska, kterou o problému informoval. Přesto uspořádal stejně jako jeho rodiče v Afghánistánu tradiční zasnubní slavnost. Svatbu se ale snažil oddálit prostřednictvím výmluv na problémy v zaměstnání a nedostatek času. Po roce a několika měsících však odjel společně s bratry Noorem a Arifem do Afghánistánu, kde Salim i Noor uzavřeli sňatek. Beata, která krátce před jeho návratem do Velké Británie odjela zpět do Polska studovat, zůstala se Salimem ve vztahu i přes odmítavý názor na jeho manželství.

Salim ale se sňatkem spokojený nebyl, krátce po jeho uzavření si začal uvědomovat další negativa. Zpočátku se s afghánskou manželkou snažil navázat kontakt, situace se však postupně zhoršovala a dnes, téměř tři roky po svatbě, s ní nekomunikuje vůbec. Lituje svého rozhodnutí a hledá východisko z této situace, neboť jak jsem již uváděla, v paštunských rodinách je rozvod nepřípustný. Věta: „*Musím se zbavit své ženy, ale to bude konec mého života*“ jasně poukazuje na touhu vyvázat se z nefungujícího manželského svazku i za cenu ztráty vlastního života.

Ačkoli si Salim osvojil mnoho prvků evropské kultury, stále považuje za přirozenou součást každodenního života *hidžab*, tj. oddělování domácího prostoru na mužský a ženský, což je svázáno s celou řadou pravidel (např. zahalování těla a obličeje, nemožnost společenského styku s jinými muži než s příslušníky vlastní rodiny apod.) V jeho vlastním domě, ve kterém nyní žije jeho manželka a

bratr Arif se svou ženou, toto rozdělení vyžaduje. Arif obstarává všechny potřeby do domácnosti, neboť Salim si pronajal dům, kde se svým kamarádem Hamedem tráví většinu volného času. Vlastní dům však navštěvuje minimálně. S přítelkyní Beatou stále udržuje kontakt a navštěvují se několikrát ročně.

Rodiče Salima o problému s maželkou vědí, nikoli však o vztahu s Beatou. Otec nepochybuje o správnosti svého činu, matka však lituje svého rozhodnutí, stejně jako lituje svého syna i jeho ženu. Sňatkem totiž byla přesvědčena o lepší budoucnosti syna i neteře, tedy manželky Salima.

Starší bratr Salima Naser žil s rodinou Afghánistánu do svých šestnácti let, kdy byl pro své vynikající studijní výsledky poslán na univerzitu v polském městě Bialystok. Zde studoval lékařství a po ukončení studií nastoupil do nemocnice v témž městě jako rodinný lékař. Po dobu studií navštěvoval svou rodinu jednou ročně, kdy měl povolen výjezd ze země na studentská víza. Poté získal polské občanství a cestování do své rodné země se stalo neomezeným. Asimilace na polskou kulturu však nabyla tak vysokého stupně, že ztratil zájem nejen o návrat do Afghánistánu, ale také o návštěvy své vlastní rodiny, neboť nesouhlasil s množstvím pravidel, jejichž dodržování bylo v rodině samozřejmostí. Ve svých třiceti letech při jedné ze svých návštěv Afghánistánu byl rodiči požádán o uzavření sňatku s ženou, kterou pro něj vybrali a která byla zároveň sestra manžela Naserovy sestry Fereshty. Naser odmítal sňatek po tři měsíce svého pobytu, kdy byl nakonec otcem přesvědčen o správnosti tohoto rozhodnutí. Přestože byl Naser již šest let v blízkém vztahu s polkou Aniou, neměl důvěru v evropské ženy. Příčina nedůvěry byla stejně jako v případě Salima snadnost rozvodu a poté přidělení potomků ženě.

Po svatbě Naser odjel do Polska a přerušil veškeré kontakty s rodiči i se svou těhotnou ženou, která se podle tradice patrilokality přestěhovala k jeho rodině. Naser se k ženě nevrátil ani po narození syna Ariana a ta se začala stavět k rodině odmítavě. Hádky s Naserovou matkou i sestrou Zakiou byly v domácnosti na denním pořádku. Když byly Arianovi dva roky začala se manželka chystat k útěku od rodiny, ve které žila. Nejmladší bratr Nasera Saif, který jako jediný z bratrů zůstal v Afghánistánu, ženě na útěku odebral Ariana. Pro Nasera byl tento čin signál k pohybu. Přijel do Afghánistánu, opatřil Arianovi potřebné dokumenty a odvezl si ho s sebou do Polska. Po tomto rozhodnutí však byla setra Fereshta, na příkazání svého manžela, povinna ukončit veškeré styky s Naserovou rodinou, neboť si rodina jejího manžela, tedy bratra Naserovy ženy, tímto krokem rodinu zneprátelila. Rodiče Nasera tedy ztratili dceru a navíc utrpěli ostudu za Naserovo opuštění své ženy.

Ačkoli Ania v té době žila v Německu a za Naserem přijížděla několikrát za rok, při prvním spatření Ariana uvěřila mylné výpovědi, že Arian je Naserův synovec, který je zde pouze na několik týdnů, neboť svůj sňatek jí Naser zamlčel. Při následující návštěvě Nasera, kdy zmíněný synovec Arian, žil stále s Naserem, Ania pochopila, že nejde o synovce, ale o syna. Naser jí dopodrobna vypověděl průběh své návštěvy v Afghánistánu, kdy ho rodiče žádali o uzavření sňatku. Ania tak Ariana přijala jako svého nevlastního syna, ale s Naserem si přestala rozumět, neboť již mu nedůvěřovala. Další jejich setkání bylo však již poslední. Ačkoli Ania přijala Ariana a pochopila strategii výběru partnera, která je v Naserově rodině dodnes zvykem, nemohla odpustit Naserovi jeho postoj k ní.

Poté co Ania Nasera opustila, se Naser přestěhoval i s Arianem do Velké Británie za svými bratry. Zde pracoval v nemocnici jako pomocný lékař a žil s přítelkyní Paulinou, kterou zde poznal, s kterou ale do budoucnosti nepočítal. Po dvou letech se vrátil s Arianem zpět

do Polska, se záměrem dokončit kvalifikaci, potřebnou pro otevření vlastní kliniky v Británii a dodnes tam žije.

Ačkoli je v Naserově rodině udržováno pravidlo o nepřipustnosti rozvodu, požádal o rozvod se svou manželkou. Manželka, přestože v její rodině platí stejné pravidlo, žádost přijala a rozvod tak proběhl na dálku. O syna však již zájem nemá, neboť si je vědoma pravidel pro přidělení dítěte. Po Naserově rozvodu dostala sestra Fereshta svolení pro obnovení styků se svými rodiči a sourozenci.

Naser stále udržuje styky s Paulinou, nicméně přemýšlí o dalším sňatku. Nesouhlasí však s rodinnými zvyky a chce si ženu vybrat sám. Jelikož stále nemá důvěru v Evropanky, přemýšlí o sňatku s afghánskou imigrantkou, která má na jeho vkus dostatečné vzdělání.

Noor, Naserův a Salimův mladší bratr o svém sňatku věděl již několik let dopředu, neboť si svou budoucí ženu, svou sestřenicí sám vybral a zasnuby proběhly ještě v době kdy žil v Afghánistánu. Vzhledem k tomu, že v té době byla budoucí manželka ještě ve věku, nevhodném pro sňatek, svatba se odložila na dobu neurčitou. Krátce po svém příjezdu do Británie však Noor poznal Polku Martu, která se stala jeho přítelkyní a s kterou poté žil v jedné domácnosti. Po šesti letech vztahu požádal Martu o fiktivní sňatek se svým bratrem Saifem, neboť chtěl Saifa dostat do Británie a sňatek s Evropankou se statutem britského rezidenta se zdál být nejjednodušším řešením pro udělení víz. Marta tedy požadavek přijala a společně s Noorem odjeli do Pákistánu, kde bylo vhodné sňatek se Saifem uzavřít. Pro tento krok musela Marta z křesťanství konvertovat k islámu, což však zůstalo napsáno pouze na svatebních dokumentech. Rok poté Saif obdržel britské vízum a přesunul se do Británie.

Přestože Marta věděla, že Noor má již vybranou manželku, doufala, že zasnuby zruší. Po sedmi letech vztahu Noor odjel do Afghánistánu, kdy skutečnost o uzavření sňatku Martě zamlčel. Marta věřila, že odjíždí do Afghánistánu pouze proto, aby byl přítomen na svatbě bratra Salima, stejně jako Arif. Salim kvůli nedostatku volna ve svém zaměstnání přijel do Británie o měsíc dříve než Noor a přivezl s sebou fotografie z jeho i Noorovy svatby a uschoval v Noorově bytě. Paulina, Naserova přítelkyně, která v této době bydlela s Martou v Noorově bytě fotografie našla. Nevšimla si ovšem fotografií Noora, neboť také nevěděla o jeho svatbě a fotografie Martě ukázala. Marta okamžitě kontaktovala Noora, který ji přes telefon vypověděl pravdu. Poté co Noor přijel se svou i Salimovou manželkou do Británie, přestěhoval se do domu Salima a Marta zůstala v jeho bytě. Noor Martě zatajil i narození dcery Nasimy, to se ale také neudrželo v tajnosti dlouho. Dnes Marta žije s Paulinou, Naserovou přítelkyní, v novém bytě a Noor, se vrátil s manželkou i dcerou do svého bytu. Vztah však dodnes udržují nejen proto, že Marta je v manželském svazku se Saifem, ale také proto, že Noor požaduje po své ženě chování a dodržování kulturních zvyků, typických pro afghánskou ženu, avšak vlivem částečné asimilace do evropské kultury mu nevyhovuje pouze tento způsob života. S Martou tedy tráví svůj volný čas podle evropského způsobu a rovněž po ní nevyžaduje *hidžáb*, třebaže jí nevýslovně zakazuje styky s cizími muži.

Saif, ačkoli do svatby svých bratrů Salima i Noora preferoval sňatek s Afghánkou, dnes se jeho názor liší. Evropské ženy pokládá ve všech směrech lepší než Afghánky, avšak nechce porušit rodinný zvyk výběru manželky. Z důvodu mnoholetého studia, které loni započal, není rodiči žádán k uzavření sňatku. Dnes žije již několik měsíců se slovenskou přítelkyní Andreou, ale s tímto vztahem do

budoucnosti nepočítá. Bratři Naser i Salim se snaží přinutit ho ke každodennímu studiu, neboť nechtějí, aby se na evropský způsob výběru partnera adaptoval natolik, aby jeho budoucí manželství s Afghánkou nebylo z důvodu rozdílných představ o ženě problémové.

Dvojčata Shams a Sayeed se narodili v Kábulu roku 1977 do paštunské rodiny. Do svých 23 let žili s rodiči střídavě v Kábulu a pákistánském městě Peshawar, které je z větší části paštunské.³⁹ S vidinou lepšího života i uživení rodiny se však snažili dostat do Evropy. Pod záminkou, že Shams je syn jejich strýce, který již dva roky pobýval v Nizozemsku si Shams opatřil vízum a odcestoval do Nizozemska. Zde si nechal vyrobit cestovní pas, který poslal Sayeedovi do Afghánistánu a ten mohl odcestovat do Británie. Sayeed před vstupem do imigračního oddělení Velké Británie cestovní pas vyhodil a označil se za utečence, kdy zároveň žádal o azyl. Po době, britskými úřady určené pro získání je jich občanství, tohoto občanství nabyl. Po šesti letech se do Británie dostal i Shams, který měl již nizozemské občanství.

Ačkoli se oba adaptovali na evropský způsob života, jejich vztahy s dívkami byly pouze krátkodobé, neboť si byli oba jisti svého budoucího sňatku s afghánskou ženou. Sayeed také několikrát navštívil rodiče v Afghánistánu a společně debatovali o ženách, které by si mohli vzít za manželky. V roce 2009 se oba současně oženili s dvojčaty paštunského etnika, které rodiče Sayeeda předtím několikrát navštívili a souhlasili se sňatkem těchto dívek s jejich syny, stejně jako souhlasily dívky i jejich rodiče. Dnes žijí oba bratři se svými manželkami i dcerou Shamse a synem Sayeeda v jedné domácnosti, řízené paštunskými pravidly. Shams se však nevzdal

---

³⁹ Peshawar je hlavní město pákistánské Severozápadní pohraniční provincie a administrativní centrum pro Federálně spravovaného kmenového území Pákistánu. V minulosti bylo centrem Afghánské říše.

svého předešlého způsobu života v evropských zemích a stále vyhledává krátkodobé vztahy s Evropankami.

Tádžik Hamed se narodil roku 1976 v Kábulu do méně religiózní rodiny, kde otec pracoval jako lékař. Do svých osmi let žil se svými rodiči, třemi bratry a sestrou v Kábulu. Poté odešel studovat do Kazachstánu, tehdejšího Sovětského svazu.⁴⁰ Svou rodinu sice navštěvoval poměrně často, ale zvykl si na samostatnost což je na afghánské zvyky dost paradoxní, neboť podle Dr. Ahmed-Ghoshe „*leží rodina v srdci afghánské společnosti.*“⁴¹ Bratři i sestra také odešli studovat do jiných zemí a rodiče se později z bezpečnostních důvodů přesunuli do Pákistánu, kde také umřeli. Hamed po ukončení střední školy odjel studovat lékařství do Ruska, tehdejšího Sovětského svazu, které však z důvodu politického převratu nedokončil. V roce 1999 se dostal do Velké Británie, kde po pěti letech statutu žadatele o azyl získal Britské občanství. Jak by se mohlo zdát, že asimilace na jinou než afghánskou kulturu je úplná, přesto se u Hameda projevují určité afghánské rysy. Po několika krátkodobých vztazích s evropskými dívkami se Hamed snaží nalézt Afghánku, vhodnou pro společný život. Důvod tohoto rozhodnutí komentuje slovy: „v takové kultuře jsem se narodil a je těžké ji měnit“. I přesto sňatek podle afghánských pravidel přirovnává k sázce v loterii, kde není předem známo, zda bude manželství šťastné či nikoli.

Informátor Abdullah, také tádžického etnika se narodil roku 1982. Od svého útlého věku se přátelil s dívkou ze sousedství Faridou, s kterou se chtěl později také oženit. Rodiče se sňatkem souhlasili a šli požádat rodiče dívky o souhlas. Na to však již bylo pozdě, neboť rodiče již odsouhlasili nabídku jiného muže a Farida,

---

⁴⁰ Kazachstán byl jednou z bývalých republik Sovětského svazu. Svou samostatnost získal 16.10. 1991.

⁴¹ AHMED-GHOSH, H. (2003, s. 9)

ačkoli počítala se sňatkem s Abdullahem, nechtěla odmítnutím pošpinit svou pověst slušné dívky. Abdullah se s tímto rozhodnutím nemohl smířit a začal se toulat po ulicích a požívat alkohol, ačkoli je to pro muslima nepřípustné⁴². Jeho bratr, žijící v Nizozemsku mu proto vyřídil veškeré dokumenty, potřebné na cestu k němu do Nizozemska. Zde strávil pět let, kdy studoval módní návrhářství na střední škole a po jejím ukončení se přestěhoval do Británie. Po celou dobu života mimo Afghánistán byl s Faridou v telefonickém kontaktu, přestože vyhledával krátkodobé vztahy s jinými evropskými dívkami. Po roce žití v Británii odjel do Afghánistánu, kde se zasnoubil a krátce poté také oženil s ženou, kterou společně s rodiči vybral. Do Británie se vrátil i s manželkou ihned po vyřízení všech vízových povinností. Po sňatku přerušil kontakt s Faridou a dnes, rok po sňatku, žije s manželkou i dcerou v domácnosti, řízené afghánskými zvyky a pravidly.

Zaman se narodil ve městě Andkhui roku 1976 do rodiny uzbeckého etnika. Do Británie přicestoval nelegálně před devíti lety a po pětiletém statutu žadatele o azyl získal britské občanství. Ačkoli rodina, ve které vyrůstal, neudržovala striktně zvyky a tradice, Zaman do budoucnosti počítal s výběrem manželky podle afghánské strategie. Do svatby měl však podle svého mínění spoustu času, a proto po šesti letech života v Británii započal vztah s Angličankou Katie. Katie po krátké známosti se Zamanem otěhotněla, ale ten jí přikázal těhotenství přerušit. Katie příkaz nerespektovala a místo toho konvertovala k islámu, což Zaman přijal jako dostatečné pro založení rodiny. Dnes společně žijí v domácnosti i s dvouletou dcerou. Ačkoli na veřejnosti Katie představuje prototyp afghánské ženy uznávající zákony Šaría, v soukromí se vyskytují spory, vycházející z kulturních odlišností a to zejména genderových. Rodiče Zamana o

---

⁴² Podle islámského práva je muslimům konzumace alkoholu zakázána.

Katie nevědí, nepovažují ovšem za správné hledat synovi nevěstu bez jeho pobídky.

7.1 ANALÝZA BIOGRAFIÍ

Tato kapitola rozvádí biografie mých respondentů a zaměřuje se především na prvky asimilace a integrace, které jsou v rozporu s afghánskou strategií výběru partnera.

Jak můžeme zaznamenat z biografii, obsažených v předchozí kapitole, žádný z mých respondentů striktně nedodrжуje práva a tradice, typické pro jejich rodnou zemi. Ve většině případů je to způsobeno asimilací na evropskou kulturu, avšak u jednoho z respondentů by se dalo polemizovat, zda zvyky neporušoval již před svým příjezdem do Evropy. Jedná se o Abdullaha, který své rodiče žádal o zprostředkování sňatku s dívkou, kterou si sám vybral. Tento postup, ačkoli jak jsem uváděla - v některých urbanizovanějších rodinách praktikovaný, není v souladu se zvyky dodržovanými ve většině rodin.

Nedodržováním práv a tradic je myšlen především premaritální sexuální přístup k ženám, neboť všichni moji respondenti udržovali, nebo stále udržují vztahy s dívkami, se kterými nebyli v manželském svazku. Této skutečnosti jsou si pravděpodobně všichni vědomi, neboť vědomí jejich rodičů, před kterými je dodržován respekt, zde chybí. Pokud však dojde k sňatku, téměř všichni preferují za manželku Afghánku. U většiny z nich je tento postoj způsoben tím, že se nechtějí oprostít od kulturních vzorců své země. U Salima a Nasera se však setkáváme s nedůvěrou vkládanou do evropských dívek. Tato nedůvěra vychází z obavy před možným rozvodem a poté přidělením potomků ženě, což je v kontrastu s rodinným právem v Afghánistánu. Je však paradoxní, že manželství obou se jejich vinou nezdařilo a u Nasera došlo až k rozvodu, ačkoli je pro něj tento akt nepřijatelný.

Podle mého mínění však u těchto respondentů došlo k vysoké míře asimilace, což je dosti pravděpodobné, neboť strávili v evropském prostředí (obzvláště Naser) delší dobu než většina mých dalších respondentů. Zde se však dostáváme k otázce, na níž neznají odpověď sami informátoři. Buď s dobou strávenou v Evropě poznali pouze dívky, u kterých by v případě uzavření sňatku mohli předpokládat pozdější rozvod, anebo se obávali uzavření svého sňatku s Afghánkou. V prvním případě by znamenalo, že pro většinu Evropanek není rozvod velkým problémem. S tím však nesouhlasím i přesto, že rozvodovost je v evropských zemích podstatně vyšší než v Afghánistánu. Nezamítám však možnost kulturního nedorozumění, předcházející rozvod, neboť úplná asimilace u těchto respondentů neproběhla a oba požadují či požadovali po svých partnerkách určité způsoby morálního chování, slučující se s kódy chování pro Afghánky, zvláště tedy ženy pašunského etnika. V případě druhém, kdy by nedůvěra vycházela z obavy před sňatkem s Afghánkou, by se dalo soudit, že oba respondenti se do jisté míry asimilovali, zvláště tedy na soužití s Evropankou, ale respekt k rodičům a kultuře své rodné země je dohnal k vnitřní výmluvě na jistý rozvod s evropskou ženou.

S podobným problémem se setkáváme také u Saifa a Hameda. U těch však tak můžeme soudit pouze podle jejich názorů neboť ani jeden z nich ještě sňatek neuzavřel (tedy pokud se nejedná o sňatek fiktivní). U Hameda však postrádám respekt k rodičům, neboť již umřeli. Zde je tedy patrný vliv kultury, ve které se narodil, ačkoli mimo ni strávil většinu svého života. Na Saifovi se odrazila nezdařená manželství bratrů Salima i Nasera, ale rodinné vazby a kulturní zvyklosti Afghánistánu mu nedovolují přemýšlet o vážných vztazích, či dokonce sňatku s Evropankou.

Jak jsem již uváděla, ve většině rodin jsou zasnuby nezrušitelné a jsou následovány svatbou. Toto pravidlo platilo v případě Noora. Je

těžké posoudit, zda by výběr manželky probíhal odlišným způsobem, pokud by nebyl zasnouben s afghánskou dívkou, či nikoli. Jeho přístup k oběma ženám, tedy manželce a přítelkyni Martě, nepoukazuje na tak přílišnou míru asimilace, jako tomu je u bratrů Salima a Nasera. Je u něj viditelný určitý rozdíl v přístupu k těmto dvěma ženám. S Martou Noor udržuje styk podstatně delší dobu než se svou ženou, ale přesto s ní do budoucnosti neplánuje potomky. Dostáváme se tedy opět k problému, zda je tento postup zakotven pouze v afghánském rodinném právu a tradicích, anebo v nedůvěře vkládané v evropské dívky, tedy i Martu. Podle mého názory zde však hrají roli oba tyto aspekty.

U dvojčat Shamse a Sayeeda můžeme usuzovat, že jejich maritální strategie je z větší míry založena na dodržování pravidel a tradic mateřské země. U obou však můžeme zaznamenat částečnou asimilaci do evropského prostředí, neboť pravidlo zákazu premaritálních, Shamsen také extramaritálních, vztahů je porušováno. Vztahy s evropskými dívkami ale byly pouze krátkodobé, neboť oba muži si byli jisti svým budoucím sňatkem a Afghánkou.

Jediný, kdo si vzal za ženu Evropanku, byl Uzbek Zaman. Podle úsudku před jeho svatbou je zřejmé, že jeho postup při výběru partnerky není způsoben případnými etnickými odlišnými zvyky, spíše tedy prvky asimilace. Jak už jsem uváděla, islámské právo dovoluje muži sňatek s nemuslimskou ženou. Ve většině společností, včetně Zamanovy je ale tento sňatek nepřipustný a toho si byl Zaman dobře vědom. Po konverzi Katie k islámu se tento sňatek stal přípustným, třebaže pouze z hlediska náboženského vyznání. Skutečnost, že o sňatku nevědí ani rodiče Zamana, jasně nasvědčuje tomu, že Zaman nedodržel zvyky a pravidla, dodržovaná v jeho rodině.

U Zamana se pravděpodobně setkáváme s nejvyšší mírou asimilace ze všech mých respondentů. Asimilaci však nemůžeme

pokládat za úplnou neboť Katie představuje prototyp afghánské ženy, což není kulturním rysem evropských žen.

8. ZÁVĚR

Většina Afghánců, žijících ve Velké Británii, emigrovala ze své země s druhou emigrační vlnou. Nelegálně přicházející migranti se tak snažili utéct před vojenskými rozbroji, kriminalitou a ekonomickou nouzí, která Afghánistán po několik desetiletí zatěžuje. Odlišná kultura cílové země však mnohým přináší množství rozporů, zejména těm, kteří vlivem asimilace přijali některé evropské kulturní zvyky.

Na výběr partnerky mají afghánští imigranti ve Velké Británii velmi rozporuplné pohledy. Na jedné straně většina mých respondentů preferuje za partnerky dívky či ženy evropského původu, které se svými genderovými rolemi, ať už vrozenými nebo přizpůsobenými požadavkům partnera, podobají afghánským ženám a dívkám. U nich se tak setkáváme s asimilací a adaptací na nové prostředí evropského charakteru, jejíž míru nelze určit obecně.

Na straně druhé, u žádného z mých respondentů neproběhla úplná asimilace, neboť téměř všichni do jisté míry užívají strategie výběru partnerky (nebo vyžadují chování partnerky) podle tradice, která je dodržována v Afghánistánu. Koncept asimilace totiž předpokládá naprosté začlenění etnické minority do majoritní společnosti státu, včetně přijetí kulturních vzorců, typických pro hostující zemi.

Ať už je míra asimilace u jedinců jakákoli, žádný z mých respondentů nebyl schopen přiznat své chování rodičům či příbuzným, žijícím v Afghánistánu. Tím je aktéry projevoována úcta k rodičům, spojená se snahou zabránit případným rodinným konfliktům, neboť bez poznání může být odlišná kultura nepochopena.

POUŽITÁ LITERATURA

ANDREWS, Margaret M.; BOYLE, Joyceen S. *Transcultural concepts in nursing care*. 5. vyd. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 2008. ISBN 0781790379

BARI, Muhammad Abdul. *Marriage and family building in Islam*. London: Ta-Ha Publishers Ltd., 2007. ISBN 9781842000830

BRANDES, [Stanley H.](#) *Forty: the age and the symbol*. Knoxville: University of Tennessee Press, 1985. ISBN 0870494635

[Editors of Idea](#); TRAPP, [Robert.](#) *The debatabase book: a must-have guide for successful debate*. 4. vyd. New York: Idea, 2009. ISBN 1932716491

EMADI, Hafizullah. *Repression, resistance, and women in Afghanistan*. Westport: Praeger Publishers, 2002. ISBN 0275676718

FOX, Robin. *Kinship and marriage*. Cambridge: Penguin books, 1967. ISBN 14 020884 4

HADDAD, [Yvonne Yazbeck.](#) *Muslims in the West: from sojourners to Citizen*. New York: Oxford University Press US, 2002. ISBN 0195148053

JOSEPH, [Suaad](#); NAJMABADI, [Afsaneh.](#) *Encyclopedia of Women & Islamic Cultures: Family, law, and politics*. Leiden: Brill, 2003. ISBN 9004128182

KAMALI, [Mohammad Hashim.](#) *Law in Afghanistan: a study of the constitutions, matrimonial law and the judiciary*. Leiden: Brill, 1985. ISBN 9004071288

Korán. Z arab. orig. Al Qur'án podle různých vydání přeložil Ivan Hrbek. 1.vydání. Praha: Academia, 2000. ISBN 8020002464

KROPÁČEK, Luboš. *Islám a západ*. Praha:Vyšehrad, 2002. ISBN 8070215402

ELEKTRONICKÉ DOKUMENTY

MARGESSON, R. *Afghan Refugees: Current Status and Future Prospects* [online]; CRS Report for Congress, 26.01.2007; <http://italy.usembassy.gov/pdf/other/RL33851.pdf> (accessed March 12, 2010).

SABOORY, M. H. *Family Structures and Family Law in Afghanistan A Report of the Fact-Finding Mission to Afghanistan January – March 2005* [online]; Max Planck Institute, April 2005; http://www.mpipriv.de/shared/data/pdf/mpi-report_on_family_structures_and_family_law_in_afghanistan.pdf (accessed March 06, 2010).

DONINI, A.; RUBIN, B. *Case study: Afghanistan* [online]; The United Nation University, 01.10.1996; http://repository.forcedmigration.org/show_metadata.jsp?pid=fmo:1650 (accessed Feb 20, 2010).

The Afghan Muslim Community in England: Understanding Muslim Ethnic Communities [online]; Department for Communities and Local Government, 17.04.2009. <http://www.communities.gov.uk/documents/communities/pdf/1203127.pdf> (accessed March 16, 2010).

KENT, G. *Diaspora Power: network contributions to peacebuilding and the transformation of war economies* [online]; University of Roehampton, June 2005; http://www.brad.ac.uk/acad/twe/papers/Kent,_Greg_-_Diaspora_contribution_to_peacebuilding.pdf (accessed March 14, 2010).

Dr.AHMED-GHOSH, H. *A History of Women in Afghanistan: Lessons Learnt for the Future Or Yesterdays and Tomorrow: Women in Afghanistan* [online]; Journal of

International Women's Studies, May 2003;

<http://www.iiav.nl/ezines/web/JournalofInternationalWomensStudies/2003/Vol4Nr3May/Afghanistan.pdf> (accessed March 18, 2010)

MARDSEN, P. *The importance of regional diaspora to the Afghan economy* [online]; British Agencies Afghanistan Group, p 13.

<http://www.gcim.org/mm/File/PM.pdf> (accessed May 03, 2010).

INTERNET

<https://www.cia.gov>

<http://www.afghanembassy.com.pl>

ELEKTRONICKÉ ČASOPISY

ČERNÝ, K. Islám v diaspoře: muslimové v zemích Evropské unie. *Geografické rozhledy* [Online]07-08

[gonzikovo.cz/files/Islam%20v%20diaspore%20\(GR\)_2008.pdf](http://gonzikovo.cz/files/Islam%20v%20diaspore%20(GR)_2008.pdf) (accessed March 20, 2010).